Nr 35.

Ankom till Riksdagens kansli den 5 maj 1911 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln gjorda framställning angående pensionering af extra provinsialläkare m. fl. jämte en i ämnet väckt motion.

I den till innevarande års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t under riksstatens tionde hufvudtitel i *punkten 4* föreslagit Riksdagen

dels att för en anstalt, afsedd att bereda pension åt extra provinsialläkare och tilläggspension åt vissa provinsialläkare, godkänna följande hufvudgrunder:

a) Anstalten, hvilken benämnes extra provinsialläkarnas pensionskassa och träder i verksamhet den 1 januari 1912, har till ändamål dels att bereda pension åt extra provinsialläkare, dels ock att bereda tilläggspension åt sådana delägare i kassan, som befordras till provinsialläkare, men som vid afgången från denna befattning icke komma i åtnjutande af hel pension å 4,000 kronor.

b) Delägare i kassan är, så länge han kvarblifver i tjänst, hvar och en som, efter det kassan trädt i verksamhet, blifvit i vederbörlig ordning första gången antagen till extra provinsialläkare i distrikt, där läkarens aflöning helt eller delvis utgår från landsting, och som icke fyllt 45 år.

Delägare i kassan är därjämte hvarje annan extra provinsialläkare, som inom tre år efter det kassan trädt i verksamhet eller sedermera, inom ett år efter det anställning första gången tillträdts, gör anmälan om inträde.

Delägare, som befordras till provinsialläkare, fortfar att vara delägare i kassan, dock med den begränsning i afseende å skyldigheter och rättigheter, som nedan sägs.

Indrages extra provinsialläkarbefattning, hvilkens innehafvare är delägare i kassan, äger denne, om han så önskar, kvarstå som delägare med de förändrade skyldigheter och rättigheter, som nedan stadgas.

c) Delägare betalar till kassan en ordinarie årsafgift af 200 kronor.

Delägare, hvilkens ålder vid inträdet i kassan öfverstiger 35 år, erlägger därjämte enligt följande tabell en tilläggsafgift, antingen medelst ett belopp en gång för alla eller i kvartårliga poster.

Delägarens ålder vid inträdet i kassan.	Tilläggsafgiftens belopp ifall den erlägges på en gång vid inträdet.	Tilläggsafgiftens belopp för hvarje kvartal ifall den erlägges		
		under de första		till 62 års ålder.
		5 åren	10 åren	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Fyllda 35 år	290	17	9	5
» 36 »	910	51	28	15
» 37 »	1,540	87	48	27
» 38 »	2,210	125	69	39
» 39 »	2,910	165	91	53
» 40 »	3,640	206	114	69
» 41 »	4,400	249	139	86
» 42 »	5,200	295	164	105
» 43 »	6,030	342	191	126
» 44 »	6,910	392	219	150
» 45 »	7,830	445	249	178
» 46 »	8,790	500	280	209
» 47 »	9,800	558	313	245
» 48 »	10,870	620	348	287
» 49 »	11,990	685	385	337
» 50 »	13,180	753	425	396
» 51 »	14,430	826	467	467
» 52 »	15,750	903	—	554
» 53 »	17,150	985	—	665
» 54 »	18,640	1,073	—	807
» 55 »	20,220	1,167	—	999
» 56 »	21,910	1,268	—	1,268
» 57 »	23,720	—	—	1,674
» 58 »	25,670	—	—	2,353

Delägare, hvilken afgått från sitt delägarskap på grund däraf att hans befattning indragits och hvilken på nytt inträder i kassan genom senare tillträdande af annan befattning, med hvilken följer skyldighet eller rättighet att blifva delägare, erhåller den minskning uti tilläggsafgiften, hvilken af kassans styrelse för hvarje fall bestämmes.

Den, som kvarstår som delägare, oaktadt hans befattning indragits, skall fortfara att till kassan inbetala ordinarie årsafgift och tilläggsafgift samt äger, om han så önskar, därjämte själf inbetala de bidrag, som i öfrigt skolat för honom inbetalas, om befattningen ej blifvit indragen.

d) Vederbörande landsting inbetalar till kassan årligen 200 kronor för hvarje inom landstingsområdet befintlig extra provinsialläkarbefattning, hvilkens innehafvare är delägare i kassan och för hvilken aflöningen utgår från landstinget.

Enahanda årliga afgift om 200 kronor erlägges af staten till kassan för hvarje sådan extra provinsialläkarbefattning, som nyss nämnts.

e) För delägare i kassan, hvilkens aflöning icke utgår från landsting, inbetalar vederbörande kommun (kommuner) eller samhälle årligen till kassan de afgifter, hvilka eljest skolat åligga landstinget och staten, dock att kommunen (kommunerna) eller samhället endast efter till kassans styrelse ingifven skriftlig förbindelse har skyldighet att utgöra dessa afgifter, och äger kommunen (kommunerna) eller samhället rätt att af läkaren godtgöra sig intill 100 kronor årligen af afgifternas belopp.

f) Den, som upphör att vara delägare af orsak att hans befattning indragits, äger återfå de af honom själf till kassan erlagda afgifterna, dock utan ränta.

g) Delägare erhåller vid afgång från tjänsten efter pensionsrättens inträdande hel pension, afkortad pension eller tilläggspension.

h) Berättigad till hel pension å fyra tusen kronor årligen blifver delägare, för hvilken fullgjorts de under c) här förut omnämnda inbetalningar, vid fyllda sextiofem lefnadsår, vid hvilken ålder han ock är skyldig att afgå från tjänsten.

i) Berättigad till afkortad pension till belopp under fyra tusen kronor, motsvarande den i kassan för delägaren afsatta reserven, är:

efter uppnådda sextiofem lefnadsår delägare, hvars befattning indragits och som icke är berättigad till hel pension;

vid tjänstens frånträdande och efter uppnådda sextiofem lefnadsår delägare, som brustit i den honom åliggande betalningsskyldighet.

delägare, som på grund af sjukdom eller försvagad hälsa nödgas före sextiofem års ålder afgå från tjänsten; samt

delägare, hvars befattning indragits, innan han uppnått sextiofem lefnadsår, om han styrker sig genom iråkad obotlig sjukdom eller invaliditet icke längre kunna med sitt arbete uppehålla sig.

j) Berättigad att uppbära tilläggspension är till provinsialläkare befordrad delägare, hvilken, enligt lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid tjänstens frånträdande icke kommer i åtnjutande af hel pension å 4,000 kronor; uppgående tilläggspensionen till belopp motsvarande den för delägaren i kassan afsatta reserven, dock högst till sådant belopp att den tillsammans med af staten åtnjuten pension utgör fyra tusen kronor årligen,

k) Kassan förvaltas af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning enligt de närmare föreskrifter, som meddelas af Kungl. Maj:t;

dels medgifva, att extra provinsialläkare, hvilkens lefnadsålder vid den tid, då extra provinsialläkarnas pensionskassa träder i verksamhet, öfverstiger 45 år och icke blir delägare i nämnda pensionskassa samt omedelbart vid uppnådda 65 år eller, därest han vid nyssnämnda tidpunkt redan uppnått sådan ålder, omedelbart därefter afgår från sin tjänst, skall vara berättigad att vid afskedstagandet erhålla en årlig pension af statsmedel till belopp af 1,500 kronor;

dels ock för gäldande af statens andel enligt förenämnda grunder i kostnaden för pensionering af extra provinsialläkare anvisa ett förslagsanslag af 15,000 kronor att årligen utgå från och med år 1912.

Statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 13 januari 1911 innehåller i detta ämne följande anförande af departementschefen.

»Förut denna dag har jag inför Eders Kungl. Majt anmält underdånigt betänkande, afgifvet af kommittén för verkställande af utredning angående rikets indelning i läkardistrikt samt tjänstläkarnas på landsbygden anställning och åligganden, och har jag i mitt i anslutning till nämnda betänkande afgifna förslag utgått från att, såsom kommittén jämväl hemställt, extra provinsialläkarna skulle bibehållas. Jag omnämnde därvid vissa af kommittén föreslagna åtgärder till förbättrande af extra provinsialläkarnas ställning, bland annat, anordnande af en pensionering för dem.

Öfver kommitténs förslag i denna del hafva underdåniga utlåtanden afgifvits, förutom af ortsmyndigheter och medicinalstyrelsen, af statskontoret den 8 november 1910 samt af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning den 12 i samma månad.

Rörande behofvet af en dylik pensionering anför kommittén, att det torde vara ett af erfarenheten bekräftadt sakförhållande, att flertalet landsbygdsläkare är ur stånd att utan stödet af pension sörja för sin egen ålderdom. Af personer, som ägna sig åt studier, pläga sålunda, säger kommittén, de flesta vara obemedlade ynglingar, och läkarkursen är lång och kostsam. Läkaren kommer därför jämförelsevis sent till praktisk verksamhet och är då vanligen belastad med studieskulder. Yrkets beskaffenhet gör därtill förvärfstiden ovanligt kort. En gammal eller med mindre god hälsa utrustad läkare kan icke på nöjaktigt sätt betjäna allmänheten och blir därför lätt öfvergifven af sina patienter, om han icke själf i tid kan och vet att draga sig tillbaka. Inkomsterna måste därför under läkarens krafts dagar vara mycket goda, för att att han skall hinna samla något för ålderdomen — bättre än de i regeln kunna blifva för den läkare, som har sin verksamhet förlagd till landsbygden. Dessa i korthet antydda förhållanden göra enligt kommitténs mening, att knappast någon lefnadsställning i samma mån som landsbygdsläkarens kräfver pension.

Jämväl en annan omständighet påkallar, enligt hvad kommittén anför, särskild uppmärksamhet, nämligen den att de till sin tjänst sent befordrade provinsialläkarna komma att erhålla alldeles otillräckliga pensioner. Kommittén erinrar, att enligt nya pensionslagen provinsialläkare, som uppnått 62 lefnadsår, är pliktig att afgå, äfven om han icke innehar så många, hädanefter 27, tjänstår, att de berättiga honom till hel pension, ja, till och med om han icke alls är berättigad till pension, hvilket blott den är, som vid 62 års ålder redan tjänstgjort minst 10 år i någon statens tjänst. I motsats till hvad som hittills varit fallet kommer pensionen att utgå med olika belopp allt efter tjänstålderns längd, så att t. ex. den, som tjänstgjort blott 10 år, i pension erhåller $\frac{10}{27}$ af hel pension. Och äfven beloppet af hel pension kan växla. Skulle, såsom kommittén föreslår, provinsialläkarlönen blifva 3,000 kronor utom tjänstgöringspenningar med två ålderstillägg å 500 kronor, så blir hel pension för den, som undfått båda ålderstilläggen, 4,000 kronor, för den, som fått *ett* ålderstillägg, 3,500 kronor samt för den, som icke erhållit något ålderstillägg, 3,000 kronor; $\frac{10}{27}$ häraf blir alltså, med vederbörlig afrundning, respektive 1,490, 1,300 och 1,120 kronor. Ju äldre en extra provinsialläkare blir, innan han befordras till ordinarie, desto mindre blir således den pension, han kan vänta att erhålla af staten.

Ej mindre för de extra provinsialläkare, som eftersträfva befordran, än för dem, som önska bibehålla sina tjänster hos landsting och kom-

muner, är det därför, framhåller kommittén, af den största betydelse, att möjlighet beredes dem till erhållande af pension äfven på annan väg. För de förra kräfves tillägg till den efter sen befordran otillräckliga statspensionen och för de senare ett pensionsbelopp någorlunda motsvarande en läkares anspråk.

I ärendet hörda myndigheter hafva icke haft något att erinra mot hvad kommittén anfört i fråga om behöfligheten af en ordnad pensionering för extra provinsialläkare.

För min del finner jag kommitténs mening härutinnan välgrundad.

För pensioneringens anordnande har kommittén tänkt sig, att en pensionskassa för extra provinsialläkare skulle inrättas efter mönstret af lasarettsläkarnas år 1903 bildade motsvarande kassa. Dennas ändamål skulle alltså vara dels att bereda pension vid viss ålder åt extra provinsialläkare och med dem jämförliga läkare, dels att förskaffa tilläggspension åt dem bland delägarna, som öfvergått till provinsialläkarkåren men vid afgången ur statens tjänst icke kommit i åtnjutande af hel pension. Pliktig att i kassan ingå skulle hvarje extra provinsialläkare vara, hvilkens aflöning, enligt hvad kommittén föreslår, skulle utbetalas af landsting. Såsom fakultativa delägare skulle därjämte stadsläkare och vissa andra läkare kunna i kassan upptagas. Årsbidragen till kassan skulle, liksom beträffande lasarettsläkarnas pensionskassa är bestämdt, utgå till lika delar dels från staten, dels från läkarna själfva, dels äfven från orterna. För bidrag från staten anser kommittén minst lika goda skäl finnas som för motsvarande bidrag till lasarettsläkarnas pensionering, måhända bättre, om man tager i betraktande, att de extra provinsialläkarna hafva samma plikter i afseende på allmän hälso- och sjukvård inom sina distrikt som statens egna provinsialläkare inom sina. Staten har för öfrigt, påpekar kommittén, åtagit sig bidraga till pensionering af medlemmarna i åtskilliga andra, till egentlig statstjänst ej hörande tjänstekategorier, såsom folkskollärare. sjuksköterskor m. fl.

Direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, som enligt förslaget skulle handhafva förvaltningen af ifrågavarande pensionskassa, har i sitt underdåniga yttrande anfört, att det synes i och för sig mindre lämpligt att upprätta en särskild pensionskassa med ett jämförelsevis så litet antal obligatoriska delägare, som här afses, hvarför direktionen ifrågasatt, att pensioneringen skulle öfvertagas af lasaretts-

läkarnas pensionskassa, som tjänat till mönster för den föreslagna nya kassan. Hittillsvarande delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa skulle enligt direktionens uppfattning lika litet som de nya delägarna härigenom tillskyndas någon rättsförlust, och någon olägenhet i öfrigt anser direktionen ej för någondera delägargruppen däraf föranledas. Tvärtom vunne man fördelen af minskade förvaltningskostnader. Lasarettsläkarnas pensionskassa torde dessutom, enligt hvad direktionen vidare anför, lämpligen böra utökas för att för framtiden kunna äga bestånd såsom särskild pensionsanstalt. För närvarande har kassan nämligen allenast 38 delägare och genom utvidgningen blefve antalet icke uppbringadt till mer än högst 200.

Om ock vissa skäl synas kunna tala för att, på sätt direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning föreslagit, anordna den ifrågasatta pensioneringen på sådant sätt att de extra provinsialläkarna beredas delaktighet i lasarettsläkarnas pensionskassa, finnas dock andra omständigheter, som bestämdt tala emot detta förslag. Kommittén har nämligen, med afseende å den utveckling de båda kassorna, lasarettsläkarnas pensionskassa och extra provinsialläkarnas pensionskassa, i framtiden kan väntas gå till mötes, framhållit, att, trots all likhet dem emellan i flera andra afseenden, en olikhet dock synes förefinnas, i det särskild anledning kan finnas att för extra provinsialläkarnas pensionskassa vänta ett icke oväsentligt öfverskott, orsakadt af delägarnas befordran till provinsialläkare, i hvilket fall de nämligen antingen icke alls kunna göra anspråk på pension ur kassan eller ock blott på afkortad pension, stundom ej fullt uppgående i värde till den för delägaren afsatta reserven.

Kommittén har därför sökt att på lämpligt sätt öfverlåta åt framtiden att bestämma, huru med det förmodade öfverskottet skall förfaras, och har kommittén tänkt sig, att då kunde ifrågasättas att höja pensionerna eller måhända grunda en änke- och pupillkassa eller möjligen minska afgifterna. Kommittén anmärker emellertid, att kommittén icke ännu kunnat hafva någon säker grund för att bilda sig en åsikt om betydelsen af ett sådant eventuellt öfverskott.

Den af kommittén sålunda anförda omständigheten lärer föranleda därtill, att, om också extra provinsialläkarna vunne delaktighet i lasarettsläkarnas pensionskassa, de förras tillgångar måste hållas skilda från de senares för att icke extra provinsialläkarna skulle åsamkas rättsförlust. Någon egentlig fördel af sammanslagningen synes sålunda icke vara att förvänta. Ej heller torde förvaltningskostnaderna blifva nämn-

värdt dyrare med två kassor, då ju i allt fall förutsatts, att de skulle vara under samma förvaltning, nämligen af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning.

Jag anser mig därför böra förorda kommitténs förslag att en särskild pensionskassa upprättas.

Mot förslaget att staten skall lämna sin medverkan till pensioneringen på samma sätt som skett i fråga om lasarettsläkarna synes mig, med hänsyn till hvad kommittén anfört, icke med fog kunna resas någon invändning.

Jag torde härefter få öfvergå till förslagets särskilda delar, därvid först frågan angående regler för delaktighet i kassan framställer sig.

I sitt förslag till reglemente för pensionskassan har kommittén, såsom redan antydts, föreslagit ovillkorlig skyldighet för hvar och en som, efter det kassan trädt i verksamhet, blifvit i vederbörlig ordning första gången antagen till extra provinsialläkare i distrikt, där läkarens aflöning helt eller delvis utgår från landsting, och som icke fyllt 45 år, att vara delägare i kassan, så länge han kvarblifver i tjänst.

Delägare i kassan skulle därjämte vara hvarje annan extra provinsialläkare äfvensom stads-, stadsdistrikts-, köpings- och municipalläkare, som inom tre år efter det kassan trädt i verksamhet eller sedermera, inom ett år efter det anställning af det slag här afses första gången tillträdts, gör anmälan om inträde, därvid dock för dem, hvilkas aflöning icke utgår från landsting, skriftlig förbindelse skulle till kassans styrelse aflämnas af vederbörande kommun (kommuner) eller samhälle att årligen till kassan inbetala de afgifter, som eljest skolat åligga landstinget och staten.

I anslutning härtill stadgas rätt för kommun (kommuner) eller samhälle att af läkaren godtgöra sig intill 100 kronor årligen af afgifternas belopp.

Delägare, som befordras till provinsialläkare, skulle fortfara att vara delägare i kassan för att i förekommande fall erhålla fyllnadspension.

Indrages extra provinsialläkarbefattning, hvilkens innehafvare är delägare i kassan, skulle denne, om han så önskar, äga kvarstå såsom delägare för att erhålla afkortad pension.

Direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning anser för sin del, att såsom delägare ej böra upptagas andra än de extra provinsialläkare, hvilka helt eller delvis aflönas af landsting och till hvilkas

pensionering staten enligt kommitténs förslag skulle lämna bidrag. Det synes nämligen direktionen oegentligt, att delaktighet i en af staten upprättad pensionsanstalt stode öppen för andra tjänstinnehafvare än dem, till hvilkas aflöning eller pensionering staten bidroge; detta så mycket mer som för de ifrågasatta fakultativa delägarna torde på annat sätt kunna fullt nöjaktigt sörjas, antingen så att vederbörande kommun bidrager till deras pensionerande i enskild försäkringsanstalt eller också — såsom i städerna ofta nog redan nu är förhållandet — att pensionen utgår å kommunens egen stat.

Mot kommitténs förslag i afseende å de extra provinsialläkare, som obligatoriskt skulle vara delägare i kassan, har jag lika litet som de i ärendet hörda myndigheterna något att erinra.

Hvad åter angår de fakultativa delägarna kunna visserligen principiella skäl tala för den af direktionen för folkskollärarnas pensionsinrättning häfdade uppfattning. Då något bidrag från statens sida till dessa delägares pensionering icke ifrågasatts och den ökade kostnad för kassans förvaltning, som dessa delägares inträde tilläfventyrs kunde medföra, gifvetvis blefve en obetydlighet i förhållande till den förmån, som därigenom skulle beredas dessa i allmänna hälsovårdens tjänst verkande läkare, skulle jag i allt fall icke hafva tvekat att ansluta mig till kommitténs förslag jämväl i denna del, om icke en annan omständighet tillkommit. Uti underdånig skrifvelse af den 6 december 1910 har nämligen Svenska stadsläkarföreningen påkallat Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet rörande vissa förhållanden i de svenska stadsläkarnas ställning och därvid, bland annat, berört frågan om deras pensionering. Föreningen har därvid såsom sin mening uttalat, att det i provinsialläkarkommitténs betänkande föreslagna sättet för åstadkommande af pensionering för stadsläkare icke synes lämpligt, och därför hemställt om förnyad utredning rörande, bland annat, dylik pensionering.

Denna skrifvelse har remitterats till medicinalstyrelsen för att, sedan styrelsen för Svenska stadsförbundet lämnats tillfälle att yttra sig, afgifva underdånigt utlåtande i ärendet.

Vid sådant förhållande synes mindre lämpligt att, innan resultatet af denna utredning föreligger, ordna pensionsfrågan; och torde därför stadsläkarna nu ej böra upptagas bland de fakultativa delägarna i pensionskassan. Då köpings- och municipalläkare synas närmast vara att jämställa med stadsläkare, lärer med dem böra förfaras på enahanda sätt.

Beträffande åter de extra provinsialläkare, hvilka ej skulle vara pliktiga att blifva delägare i kassan, synes böra medgifvas dem rätt till inträde i kassan på de af kommittén föreslagna villkor.

Pensionsåldern hade kommittén, i öfverensstämmelse med hvad för provinsialläkarna föreslagits, helst velat sätta till 62 år men funnit, att afgifterna då skulle blifvit så dryga, att kommittén af denna anledning nödgats att för det närvarande gå ända till 65 år, som äfven är den ålder, vid hvilken lasarettsläkarna erhålla full pension. Eventuell nedsättning af pensionsåldern torde enligt kommitténs mening i stället böra bero på framtida erfarenhet.

Kommittén föreslår ett pensionsbelopp af 4,000 kronor, eller samma belopp som för provinsialläkare och lasarettsläkare.

Afkortad pension till belopp under 4,000 kronor, motsvarande den i kassan för delägaren afsatta reserven, skulle tillkomma: delägare, hvars extra provinsialläkarbefattning indragits, innan han nått pensionsåldern, efter uppnådda 65 lefnadsår; vid tjänstens frånträdande och efter uppnådda 65 lefnadsår delägare, som brustit i betalningsskyldighet beträffande honom åliggande afgift, som ej kunnat jämlikt stadgade föreskrifter afdragas å hans lön; delägare, som på grund af sjukdom eller försvagad hälsa nödgats före 65 års ålder afgå från tjänsten; sådan delägare, hvars befattning indragits, redan före 65 år, därest han styrker sig genom iråkad obotlig sjukdom eller invaliditet icke längre kunna med sitt arbete uppehålla sig.

Berättigad att uppbära tilläggspension skulle, enligt hvad kommittén vidare föreslår, till provinsialläkare befordrad delägare blifva, hvilken enligt lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension vid tjänstens frånträdande icke komme i åtnjutande af hel pension å 4,000 kronor; och skulle tilläggspensionen uppgå till belopp motsvarande den för delägaren i kassan afsatta reserven, dock högst till sådant belopp att den tillsammans med af staten åtnjuten pension utgjorde 4,000 kronor årligen.

Pension skulle utgå från den dag pensionsrätten inträdde till och med den månad, under hvilken delägaren aflede.

Mot hvad kommittén sålunda föreslagit i fråga om pensionsålder och pensionsbelopp har jag icke något att erinra.

Förslaget till reglemente för pensionskassan synes emellertid böra fullständigas *dels*, på sätt statskontoret föreslagit, med uttrycklig föreskrift om skyldighet för extra provinsialläkare att afgå vid uppnådd

ålder af 65 år, *dels ock* med bestämmelser, motsvarande de i § 20 af reglementet för lasarettsläkarnas pensionskassa upptagna, angående förlust af pensionsrätt för delägare, som genom domstols beslut blifvit afsatt, äfvensom för pensionstagare, som förklarats förlustig medborgerligt förtroende eller, i stället för afsättning, dömts till straff jämlikt 2 kapitlet 17 § strafflagen.

Beträffande den kostnad, som, därest pensioneringen fotas på de grunder, för hvilka jag nu redogjort, skulle erfordras för åstadkommande af hvarje särskild pension, är denna beroende på de tre faktorerna dödlighet, räntefot och genomsnittsålder vid tjänstetillträdet.

Kommitténs beräkningar, som utförts af lektorn E. Jäderin, äro, i likhet med hvad som var fallet vid inrättandet af lasarettsläkarnas pensionskassa, stödda på 1881—1890 års dödlighet för män i riket samt på 3,5 procent räntefot.

Till ledning vid förslagets uppgörande har vidare legat till grund en förteckning öfver samtliga extra provinsialläkare i riket hösten 1905, tillika innehållande uppgift om hvarje extra provinsialläkares födelsedag samt om den dag, då han första gången utnämndes till sådan befattning. Förteckningen upptager 163 extra provinsialläkare, fördelade efter ålder på följande sätt:

Ålder vid utnämningen.	Antal.	Ålder vid utnämningen.	Antal.	Ålder vid utnämningen.	Antal.
26 år	1	35 år	11	44 år	0
27 „	4	36 „	15	45 „	2
28 „	4	37 „	15	46 „	1
29 „	5	38 „	7	47 „	2
30 „	13	39 „	7	48 „	0
31 „	12	40 „	2	49 „	0
32 „	16	41 „	5	50 „	0
33 „	19	42 „	2	51 „	1
34 „	13	43 „	6		

Medelåldern vid utnämningen var således 34,73 år, hvarför kommittén i sina beräkningar, i likhet med hvad förhållandet var för lasarettsläkarnas pensionskassa, utgått från en normal inträdesålder af 35 år.

Enligt dessa grunder blir årliga nettoafgiften för en 35-årig mans pensionering med 4,000 kronor vid 65 års ålder 523 kronor 4 öre. Denna nettokostnad har ökats med 14,7 procent dels som säkerhet för afvikelser från dödlighet och räntefot, dels för täckande af förvaltningskostnaderna. Kommittén har på denna väg funnit den årliga bruttokostnaden vara 600 kronor. Denna afgift skall enligt kommitténs förslag för extra provinsialläkare, hvars aflöning utgår från landsting, erläggas till $^1/_3$ af denne, $^1/_3$ skall betalas af vederbörande landsting och $^1/_3$ af staten. För öfriga delägare erlägger staten icke något bidrag. För de före 35 års ålder utnämnda skulle rätteligen en lägre afgift till kassan inbetalas, men då andra kassor, där deltagandet är obligatoriskt, ej stadga någon sådan undantagsbestämmelse för dem, som före genomsnittsåldern inträda i desamma, har kommittén ansett sig böra äfven för yngre delägare uti nu föreslagna kassa bibehålla normalafgiften.

Afgiften är, såsom nyss angifvits, beräknad för personer, som vid utnämningen äro 35 år gamla. För en vid utnämningen öfver 35-årig person blir kostnaden gifvetvis större och en tilläggsafgift (retroaktivafgift) måste bestämmas, så afpassad att den fullt motsvarar pensionens fördyrande.

I de fall, då tilläggsafgiften icke erlägges i ett belopp på en gång, kunde, anför kommittén, den lämpligen fördelas på 5 eller på 10 år eller ock på hela den till pensionsåldern återstående tiden, således till 65 års ålder. Då emellertid kassan som en af sina hufvudsakliga uppgifter äfven har att bereda tilläggspension åt delägare, som befordrats till provinsialläkare, men som på grund af den nya pensionslagens bestämmelser måste afgå från denna tjänst vid 62 års ålder och eventuellt med afkortad pension, har kommittén funnit lämpligast, att tilläggsafgiften under alla förhållanden är slutbetald, då delägaren fyllt 62 år, och därför grundat beräkningen på ett sådant förhållande.

Öfver beloppet af dessa tilläggsafgifter har kommittén upprättat en särskild tabell, till hvilken jag i detta sammanhang torde få hänvisa.

Läkarnas egna afgifter skulle naturligtvis blifva obligatoriska, men då en delägare befordrades till provinsialläkare och således hade att utgöra pensionsafgift till staten, skulle hans årsafgifter kunna upphöra och hans utsikt till större eller mindre tilläggspension från kassan grundas på de för honom redan inbetalda beloppen.

Då de till grund för kostnadsfrågan lagda beräkningar verkställts af kompetent person och därvid för öfrigt följts samma metod, som

användts i fråga om lasarettsläkarnas pensionskassa, torde kommitténs förslag i denna del böra vinna godkännande.

Vidkommande kassans förvaltning har kommittén, såsom redan anmärkts, tänkt sig, att denna skulle ske genom direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, på sätt äger rum med afseende å lasarettsläkarnas pensionskassa.

Mot detta förslag, som synes mig lämpligt, har direktionen ej framställt någon erinran. I fråga om förvaltningskostnaderna har direktionen ej uttalat sig. Enligt hvad jag inhämtat lär detta berott därpå, att direktionen inkommit med framställning om åtgärd för fastställande af ny lönestat för inrättningens tjänstemän. I hvarje fall torde merkostnaden för bestyret med den ifrågasatta nya pensionskassan, hvilken kostnad gifvetvis bör gäldas af de för delägarnas i kassan pensionering inflytande afgifter, icke blifva synnerligen afsevärd.

Genom de nu föreslagna åtgärderna skulle pensionsförhållandena blifva tillfredsställande ordnade för nytillträdande extra provinsialläkare samt sådana, hvilkas ålder ej alltför mycket öfverstiger 35 år. Men redan för den, som exempelvis nått 40 år, innan han såsom extra provinsialläkare kunnat vinna delägarrätt i kassan, blefve tilläggsafgiften så stor, att läkaren väl i allmänhet, helst om han vore belastad med studieskuld, nödgades välja den formen för tilläggets inbetalning, som består i årliga afgifter under hela tjänstetiden. Utom den ordinarie årsafgiften, 200 kronor, under tjänstgöring såsom extra och den årliga pensionsafgiften, 160 kronor, under tjänstgöring såsom ordinarie provinsialläkare måste han då betala ett tillägg af 276 kronor för år.

Enligt kommitténs förslag skulle, såsom jag i annat sammanhang omnämnt, för dessa äldre nuvarande extra provinsialläkare i pensioneringsafseende icke sörjas på annat sätt än genom vissa föreslagna förmåner i afseende å tjänstårsberäkning för pension vid öfvergång till provinsialläkartjänst.

Statskontoret framhåller emellertid i sitt utlåtande, att det väl är troligt, att åtskilliga af dessa extra provinsialläkare komma att befordras till provinsialläkare, då en mängd nya sådana tjänster enligt förslaget skola inrättas, och alltså, därest sådan befordran vinnes före uppnådd ålder af 52 år, erhålla pension af staten, men att äfven för de vid kassans bildande öfveråriga extra provinsialläkare, som alltjämt kvarblifva i sådan tjänst, lämpligen bör beredas någon pension; och anser statskontoret oeftergifligt, att staten här träder hjälpande emellan. Såsom kommittén framhållit lärer det, påpekar statskontoret, icke

kunna åläggas landsting, kommun eller annan, som aflönat dessa öfveråriga extra provinsialläkare, att bidraga till deras pensionering, och utan sådant bidrag kan, säger statskontoret, pensionen naturligtvis icke komma att motsvara hvad som i sådant afseende beredes de öfveråriga lasarettsläkarna eller 3,000 kronor. Enligt statskontorets mening torde i alla händelser vara billigt, att staten åtager sig att till extra provinsialläkare, som vid pensionskassans bildande är öfver 41 år och omedelbart vid uppnådda 65 år eller, därest han vid nyssnämnda tidpunkt uppnått sådan ålder, omedelbart därefter afgår från sin tjänst, utbetala en pension af 1,500 kronor årligen från afskedstagandet, under förutsättning att han icke är berättigad till pension från kassan. För dylik pension borde meddelas enahanda bestämmelser, som i nådiga kungörelsen den 13 november 1903 stadgats i fråga om rätt till pension för vissa lasarettsläkare, som icke voro delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa.

Såsom statskontoret anfört lärer billigheten kräfva, att någon pension beredes de extra provinsialläkare, som vid den nya kassans bildande, ehuru berättigade till inträde, redan nått sådan ålder att de med hänsyn till de betungande afgifterna knappast torde förmå att söka delaktighet i kassan. Statskontoret har därvid föreslagit åldersgränsen till 41 år. Emellertid synes man icke böra gå längre än att den, som redan fyllt 45 år och sålunda, äfven om han efter kassans bildande första gången antages till extra provinsialläkare, icke är skyldig att blifva delägare i kassan, beredes förmånen af pension, om han ej erhåller inträde i kassan. Denna åldersgräns öfverensstämmer också med hvad som i motsvarande fall föreskrifvits för lasarettsläkare. Mot pensionsbeloppet, 1,500 kronor, som skulle utgå af statsmedel, och öfriga af statskontoret föreslagna villkor har jag icke något att erinra. Det torde emellertid vara att förvänta, att vederbörande landsting eller kommuner, som bidragit till extra provinsialläkarens aflöning, i sin mån också skola bidraga till hans pensionering, så att pensionen måtte kunna utgå med något högre belopp.

Hvad beträffar den årliga, på statsverket belöpande kostnaden för den nu ifrågasatta pensioneringen af extra provinsialläkare lärer densamma för närvarande icke kunna bestämdt angifvas.

Till ledning för bedömandet ber jag emellertid, i anslutning till kommitténs beräkningar (sid. 98), få erinra, att enligt det af mig framlagda förslaget till reglering af provinsialläkardistrikt 110 extra pro-

vinsialläkardistrikt beräknats fortfarande skola blifva behöfliga. Af dessa utgöras dock 35 af äldre distrikt, tillkomna på grund af nådiga kungörelsen den 17 oktober 1840, där aflöningen icke utgår från landsting och statsbidrag sålunda icke skulle förekomma. Vidare torde böra frånräknas omkring 15 i förstnämnda summa ingående köpings- och municipaldistrikt, för hvilka statsbidrag ej heller skulle utgå. Sålunda skulle återstå omkring 60 distrikt, för hvilka bidrag från staten med 200 kronor för hvarje skulle behöfva utgå. Kostnaden skulle följaktligen under dessa förutsättningar belöpa sig till 12,000 kronor om året. Emellertid torde en del af omförmälda äldre distrikt efter hand komma att ombildas till vanliga extra provinsialläkardistrikt, i hvilket fall för pensionering äfven af dessa distrikts läkare framdeles skulle erfordras statsbidrag.

Förutom kostnaden för denna så att säga ordinarie pensionering skulle staten, enligt hvad jag föreslagit, lämna pension med 1,500 kronor årligen till sådana extra provinsialläkare, som vid tiden för pensionskassans bildande, d. v. s. den 1 januari 1912, äro öfver 45 år och icke blifva delägare i kassan. Denna pension skulle utgå från fyllda 65 år. I detta afseende ber jag få nämna, att enligt en förteckning, som bilagts en af Svenska provinsialläkarföreningen i ärendet ingifven skrift af extra provinsialläkarna, som år 1907 utgjorde ett antal af 165, 121 nämnda år hade en ålder af 41 år eller därutöfver. Dessa 121 skulle sålunda den 1 januari 1912 vara öfver 45 år. Af detta antal torde emellertid det stora flertalet så småningom blifva befordrade till provinsialläkare. Till en början lärer kunna antagas, att 50 vinna sådan befordran på grund däraf att så många nya ordinarie distrikt skulle tillkomma. Därjämte torde ett ej ringa antal erhålla befordran på grund af vanlig afgång bland de nuvarande ordinarie provinsialläkarna. Af nu befintliga provinsialläkartjänster hafva sålunda under de 15 åren 1891—1905 i medeltal 6 à 7 om året blifvit lediga. Provinsialläkarföreningen uttalar i sin omförmälda skrift den förmodan, att af de i förteckningen upptagna 165 extra provinsialläkare 23 kunna antagas aldrig blifva provinsialläkare. Af dessa torde dock åtskilliga finna med sin fördel förenligt att ingå såsom delägare i pensionskassan. Och slutligen torde böra tagas hänsyn till att några af dessa öfveråriga provinsialläkare komma att aflida före uppnådda 65 år. Antager man sålunda, att staten kommer att få utbetala pension till omkring 15, lärer man vara det verkliga förhållandet tämligen nära. Under de närmaste åren torde endast en eller annan uppnå pensionsåldern

Statsbidraget i sin helhet torde därför kunna tills vidare beräknas till 15,000 kronor om året.»

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en af herr *J. Ström* m. fl. inom Andra kammaren väckt motion (nr 43), däri hemställts, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i förslaget rörande extra provinsialläkares pensionering, att äfven de extra provinsialläkaredistrikt, som själfva helt aflöna sin läkare, måtte i likhet med andra distrikt årligen erhålla 200 kronor af staten till extra provinsialläkarnes pensionskassa, för så vidt distriktet erlägger motsvarande belopp till kassan.

Med afseende å hvad motionärerna anfört till stöd för framställningen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning har, enligt hvad af statsrådsprotokollsutdraget framgår, föranledts af det i statsverksproposition framställda, af Riksdagen numera i hufvudsak godkända förslaget till omreglering af förste provinsialläkar- och provinsialläkarväsendet och afser att till förbättrande af extra provinsialläkarnes ställning för dem anordna en pensionering. Det i sådant afseende framlagda förslaget har utskottet funnit välgrundadt.

Hvad beträffar det af motionären framställda ändringsförslaget, synas tillräckliga skäl icke hafva blifvit anförda för att biträda detsamma, så mycket mindre som utredning saknas rörande de kostnader, ett bifall till motionen skulle medföra.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att Riksdagen, med afslag å motionen II: 43, må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Stockholm den 5 maj 1911.

På bankoutskottets vägnar:

WERNER G. von SCHWERIN.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1911.